

**A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG KÜLÜGYMINISZTERIUMA
NEMZETKÖZI JOGI FŐOSZTÁLY**

**A KORMÁNY HÁGAI NEMZETKÖZI BÍRÓSÁG ELŐTTI
KÉPVISELŐJÉNEK IRODÁJA**

TÁJÉKOZTATÓ

**AZ ORSZÁGGYŰLÉS KÖRNYEZETVÉDELMI BIZOTTSÁGÁNAK A SZIGETKÖZ
VÍZPÓTLÁSÁVAL FOGLALKOZÓ IDEIGLENES BIZOTTSÁGA TAGJAI SZÁMÁRA
A BŐS-NAGYMAROSI VÍZLÉPCSŐRENDSZERREL KAPCSOLATOS HÁGAI
NEMZETKÖZI BÍRÓSÁGI PER FONTOSABB ELEMEIRŐL**

1997. JÚNIUS

A HÁGAI NEMZETKÖZI BÍRÓSÁG ELŐTT FOLYÓ ELJÁRÁSRÓL

A Magyar Köztársaság és a Szlovák Köztársaság az 1993. április 7-i Külön Megállapodásban kérte fel a hágai Nemzetközi Bíróságot az alábbi kérések elbírálására (rövidítve):

- (1) ... az 1977-es szerződés és az általánosan elfogadott nemzetközi jog, valamint olyan egyéb szerződések alapján, amelyet a Bíróság alkalmazhatónak találhat, döntse el:
  - a) volt-e joga a Magyar Köztársaságnak 1989-ben felfüggeszteni, majd ezt követően felhagyni a nagyymarosi tervvel, valamint a bösi terv azon részeivel kapcsolatos munkálatokkal, amelyek tekintetében az 1977-es szerződés a Magyar Köztársaságra ruházta a felelősséget;
  - b) volt-e joga a Cseh és Szlovák Szövetségi Köztársaságnak arra, hogy 1991 novemberében megkezdjék az "ideiglenes megoldás" megvalósítását és hogy 1992 októberétől üzemeltesse azt (az un. C változatot);
  - c) melyek a Magyar Köztársaságnak a szerződés megszüntetéséről szóló, 1992. május 19-ei jegyzéke jogkövetkezményei.

(2) A felek kérik a Bíróságot, hogy állapítsa meg azokat a jogkövetkezményeket, ideértve a Felek jogait és kötelezettségeit, amelyek az e cikk (1) bekezdésében foglalt kérdésekről hozott ítéletéből következnek.

A felek, összhangban a Bíróság által felállított határidőkkel, az alábbi periratokat nyújtották be a Nemzetközi Bíróságnak: 1994. május 2-án a kereset-leveleiket, 1994. december 5-én ellenkereseteiket és 1995. június 20-án a válaszokat. Az utóbbi két dokumentum az egymás érveire kidolgozott reagálásokat tartalmazta. A szóbeli meghallgatások a magyar fél perbeszédeivel kezdődtek meg a hágai Nemzetközi Bíróság tárgyalótermében 1997. március 3-7. között, majd kisebb szünet után a szlovák fél következett ugyanilyen időtartamban, március 24-27. között. A Nemzetközi Bíróság szükségesnek tartotta helyszíni szemle megtartását, amelyre 1997. április 1-4. között került sor, s amelynek során megtekintették az elkészült létesítményeket és szemrevételezték a bekövetkezett környezeti károkat.

A helyszíni szemlét követően a perbeszédék utolsó szakaszában a magyar fél képviselőit illette a szó április 10-én és 11-én, míg a szlovák fél ügyvédjei április 14-én és 15-én szólhattak.

A FELEK ÁLLÁSPONTJAINAK RÖVID ÖSSZEFOGLALÁSA

A) A MAGYAR ÁLLÁSPONT

Magyarország úgy véli, hogy a bonyolult erőműrendszer építésének és üzemeltetésének a környezetre és a vízellátásra gyakorolt lehetséges hatásai olyan súlyos környezeti kockázatokat foglaltak magukba, amely feljogosította Magyarországot, hogy a Bős-Nagyymarosi Vízlépcső alsó szakaszán felfüggeszse az építkezéseket. Mivel az erőművel kapcsolatban a tervezési szakaszban nem készült megfelelő hatástanulmány, Magyarország azt kérte, hogy a tudományos vizsgálatok befejezéséig az építkezések kerüljenek ideiglenes felfüggesztésre. Kérte, hogy a tervek megfelelő módosítására kerüljön sor, összhangban az elkészítendő tanulmányok következtetéseivel, különös tekintettel a Szigetköz alatt fekvő nagy kiterjedésű, felszín alatti ivóvízkészlet megóvása érdekében.

Magyarország jogosan szüntette meg az 1977-es szerződést, miután Csehszlovákia megtagadta, hogy az eredeti terv megvalósításával kapcsolatos munkálatokat felfüggeszse a megfelelő környezeti hatástanulmányok elkészültéig, és ráadásul Dunacsúnynál a Duna egyoldalú elterelésébe kezdett. Magyarország úgy érvel, hogy a "C" Változat ellentétes az 1977-es szerződés rendelkezéseivel és a Duna vizéhez fűződő jogaink csorbitását jelenti. Kártérítést követelünk a

(5) hogy a Szlovák Köztársaságra a következő kötelezettségek hárulnak:

- (a) a Duna vizének visszavezetése eredeti medrébe a Magyar Köztársaság és a Szlovák Köztársaság közötti nemzetközi határ mentén, tehát az alkalmazandó szerződésck által meghatározott fő hajózómederbe;
- (b) a Duna visszaállítása abba az állapotba, amelyben az ideiglenes megoldás bevezetése előtt volt; és
- (c) megfelelő garanciák nyújtása a Magyar Köztársaság és állampolgárai által szenvedett kár és veszteség megismétlődése ellen."

A PERIRATOK

A magyar jogi és tudományos érvek alátámasztására a magyar fél a Nemzetközi Bíróság számára az alábbi periratokat nyújtotta át: 1994. május 2-án a keresetet, 1994. december 5-én a szlovák keresetre készített ellenkeresetet, végül a szlovák ellenkeresetre készített és 1995. június 20-án átadott választ.

A beterjesztett iratok jóval meghaladták az ezer oldalt és a hozzájuk csatolt mellékletek a számadatokkal, térképekkel és diagramokkal szintén több kötetre terjedtek. Összességében 15 kötetnyi írott peranyag került benyújtásra.

A következőkben szemelvényeket közlünk az utolsó, lényegében összegzésnek tekinthető magyar periratból (válasz I. kötet). Idézzük továbbá a tudományos értékelésből (ellenkereset II. kötet), amely bemutatja a magyar fél aggályait a környezet veszélyeztetettségére vonatkozóan. A különböző számozások az eredeti szöveghelyekre utalnak, technikai okokból nem iktattuk ki a jelen tájékoztatóból. Utalunk arra, hogy e szövegek az eredetileg angol és francia nyelven készült anyagok nem hivatalos magyar fordításaként kezelendők, s emiatt nyelvhelyességi hibákat tartalmazhatnak, amiért szíves elnézést kérünk.

RÉSZLETEK A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG VÁLASZÁBÓL *Reply*

1 FEJEZET -

AZ 1977-ES SZERZŐDÉS ÉS AZ EREDETI TERV

1.149 E fejezet az alábbi következtetéseket vonta le, amelyek a válasz 3. fejezetében tárgyalt jogi kérdésekre vonatkoznak:

(1) Amint azt az 1977-es szerződés megállapította, az eredeti tervnek két alapvető célja volt, egy politikai és egy gazdasági.

(2) E két célt érvényesítve, az 1977-es szerződés rugalmas keretet adott, amely egy alárendelt okmány, az ún. Közös Egyezményes Terv révén valósult volna meg. A magyar fél felfogása szerint a terv megvalósítása során figyelemmel kellett volna lenni az állandó fejlődésben lévő, a létesítmény megvalósítása és üzemeltetése során alkalmazandó nemzetközi környezetvédelmi normákra, ideértve azt a kötelezettséget, hogy együttműködjünk a terv megvalósítása során, hogy a környezetvédelmi és a fejlesztési célok összehangolása révén biztosítsuk a fenntartható fejlődést, továbbá hogy a kötelező megelőzési, elővigyázatossági hozzáállással kezeljük a környezet védelmét. A szlovák álláspont tagadja ezt a rugalmas, evolutív jellegű értelmezést, arra hivatkozva, hogy fennálló nemzetközi szerződéses kötelezettségek esetén csak új, ún. kogens (feltétlen alkalmazást kívánó) nemzetközi jogi normák előzhetnek meg a szerződés rendelkezéseit, ilyenek azonban esetünkben nincsenek.

(3) Az 1977-es szerződés - ellentétben a szlovák érveléssel - nem ruházta fel Csehszlovákiát semmilyen tulajdonjoggal a Duna vizét illetően, és nem is hozott létre semmiféle "objektív vagy területi rezsimet" (a szlovák érvelés célja az volt, hogy alapot találjon az 1977-es szerződésben való utódlásához).

(4) A felek sem az 1977-es szerződés megkötése előtt, sem azután nem végeztek el a modern nemzetközi normáknak megfelelő környezeti hatásvizsgálatot.

(5) 1989-re magyar és független külföldi szakértői tanulmányok már jelezték, hogy az eredeti terv megvalósítása súlyos környezeti kockázatokkal jár.

(4) Szlovákia nemzetközi felelősséget visel jogsértéseiért a "C" Változat 1993. január 1. után folytatódó üzemeltetésével, s ezért a kártérítés általános szabályai szerinti kötelezettséggel tartozik.

(5) Az 1997-es szerződés szerint a jogszerűen végzett munkákkal el kell számolni, de ennek során figyelembe kell venni a vízlépcsőrendszer bármely elemének jogtalan elsajátítását. A tulajdonjogok megállapításának az alapja az 1977-es szerződés (a megépült fő létesítmények a Szerződés értelmében a két fél közös tulajdonát képezik, ideértve a bösi erőművet és a dunakiliti duzzasztógátat).

(6) Magyarország tehát úgy véli, hogy a bonyolult erőműrendszer építésének és üzemeltetésének a környezetre és a vízellátásra gyakorolt lehetséges hatásai olyan súlyos környezeti kockázatokat eredményeztek, amelyek feljogosították Magyarországot, hogy a bős-nagymarosi vízlépcső alsó szakaszán felfüggesse az építkezéseket. Mivel az erőművel kapcsolatban a tervezési szakaszban nem készült megfelelő hatástanulmány, Magyarország azt kérte, hogy a tudományos vizsgálatok befejezéséig az építkezéseket Csehszlovákia függesse fel. Javasolta a tervek megfelelő módosítását is, összhangban az elkészítendő tanulmányokkal, különös tekintettel a Szigetköz alatt fekvő nagy kiterjedésű felszín alatti ivóvízkészlet megóvására.

(7) Magyarország jogszerűen szüntette meg az 1977-es szerződést, miután Csehszlovákia elutasította a közös környezeti hatástanulmány elkészítését, folytatta az építkezést, ráadásul Dunacsúnynál a Duna egyoldalú elterelésébe kezdett. Magyarország úgy érvelt, hogy a "C" Változat ellentétes az 1977-es szerződés rendelkezéseivel és a Duna vizéhez fűződő jogainak csorbítását jelenti. A magyar fél kártérítést követelt a folyó jogtalan eltereléséért és az ebből következő környezeti károkért, amelyek természeti értékekben gazdag és érzékeny szigetközi árterületen bekövetkeztek.

(8) A "C" Változat negatív hatásai széles körűek, rövid és hosszú távon egyaránt jelentkeznek. A csökkenő vízhozam és talajvízszint azonnal hatást gyakorolt a növényzetre, állatvilágra, a mezőgazdaságra, az erdészetre és a halászatra. Hosszú távú hatásokat lehet megfigyelni a nedves ökoszisztéma funkciókra, a talajvízpótlásra s mind a felszíni vizek, mind pedig a talajvíz biológiai és kémiai minőségére. A természeti értékekkel kapcsolatos hatásokon túlmenően az építkezés jelentős társadalmi és gazdasági terhet jelent a jelen és jövő nemzedék számára is.

(9) Mindezekre tekintettel Szlovákiának vissza kell állítania az elterelés előtti állapotot, vissza kell juttatnia a Duna vizét a határfolyó eredeti medrébe, be kell szüntetnie a Magyarországnak kárt okozó tevékenységét és garanciákat kell adnia arra nézve, hogy ez a jövőben nem ismétlődik meg, továbbá a Bíróság által megszabandó elvek és normák figyelembe vételével meg kell állapodnia Magyarországgal e közös erőforrás közös, a fenntartható fejlődés követelményei figyelembe vételével történő hasznosításáról.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG ELLENKERESETE *Cont. Mem.*

2. KÖTET - TUDOMÁNYOS ÉRTÉKELÉS TARTALMI ÖSSZEFOGLALÓ

A Bős-Nagymarosi Vízlépcsőrendszer igen nagy kiterjedésű beruházás, melynek megvalósítása súlyos környezetkárosító hatást fejthet ki a Duna 250 kilométeres szakaszán. E terület ritka és veszélyeztetett ökológiai rendszert foglal magában és itt található Közép-Európa legnagyobb földalatti víztároló rétege. Nem csupán szép és történelmi jelentőségű természeti tájról van szó, hanem Magyarország fővárosának elsődleges vízforrásáról is.

A gazdasági előnyök és a környezeti hatások relatív fontosságának értékelése végül is politikai kérdés. A tudomány feladata viszont az, hogy objektív értékelést adjon egy beruházás potenciális következményeiről valamint meghatározza a becslés bizonytalanságát és az ehhez kapcsolódó kockázatokat. A kockázat politikai elfogadása alapvetően a károk potenciális jelentőségével és nagyságával függ össze. A jelen esetben a kockázatot értékek nyilvánvalóan országos stratégiai fontosságúak és szélesebb értelemben véve, európai jelentőségűek is.

A 4. fejezetben és 5. fejezetben leírt számos hatáznál hosszú távú következményekkel is számolni kell, különösen azokkal, melyek a talajvíz mennyiségének, minőségének és dinamikájának megváltozásával kapcsolatosak.

A terv földrengéstani zónázását a 6. fejezet tárgyalja. 1965. óta - amikor a zónázást elvégezték - jelentős fejlődés következett be a kockázat-előrejelzési és a tervezési módszerekben egyaránt. Egy felülvizsgálat - a mai gyakorlat egyszerű alkalmazására alapozva - azt sugallja, hogy a létesítmény kockázatait e szempontból a múltban jelentősen alábecsülték és a legrosszabb csetre vonatkozó forgatókönyvekben elképzelhető a gátak megtartóképességének elvesztése is. Ez a vizsgálat azt a következtetést vonja le, hogy komoly alapja volt a tervezési előírásokkal és más megoldatlan kérdésekkel kapcsolatos magyar aggodalmaknak, mikor Magyarország 1989-ben felfüggesztette az építkezést. ..

A 7. fejezet nemzetközi kontextusban foglalkozik a környezeti hatásvizsgálattal. Különösen nagy figyelmet fordítottak a gátak és víztározók vizsgálatára. Az adatok kimutatják, hogyan változtak a célok, a feladat kiterjedése, a folyamatok és eljárások, a tartalom és a szabályozás az utóbbi 25 évben. Ez a keret adja meg a háttérrel a magyar és a szlovák részről a BNV-re vonatkozóan végzett vizsgálatok értékeléséhez.

Egyrészt a kérdések és adatok sokasága, másrészt és bizonyos területeken az ismeretek és információk hiánya jelentős mértékű bizonytalansághoz vezet annak megítélésében, hogy rövid és hosszú távon milyen mértékű hatások érik a környezetet a terv révén és hogy e változások elfogadhatók-e, vagy sem.

Befejezés

A KÜM Nemzetközi Jogi Főosztálya továbbra is kész arra, hogy minden érdeklődő számára a rendelkezésére álló információkról felvilágosítást adjon. A minél teljesebb és alaposabb tájékozottság érdekében az Internet segítségét is igénybe vettük: a tárgyaláson elhangzott magyar felszólalások, ill. az egyes tárgyalási napok összefoglalói már ma is megtalálhatók a Külügyminisztérium honlapján (<http://www.meh.hu/kum>), s rövidesen a peranyagok is felkerülnek angol és magyar nyelven. Örömmel szolgálna, ha tevékenységünkkel még eredményesebben hozzájárulhatnánk e probléma hosszú távon is tartósnak tekinthető megoldásához.

Budapest, 1997. június 10.